

Soinin kunta

Tarkastuslautakunnan
ARVIOINTIKERTOMUS
2021

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

1.1. Tehtävä

Valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan tehtävänä on KunL:n 121 §:n mukaisesti huolehtia kunnan hallinnon ja taloudenhoidon tarkastuksen järjestämisestä.

Lautakunnan keskeiset tehtävät ovat:

- valtuuston päätettävien hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu
- valtuuston talousarvion yhteydessä asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi
- talouden tasapainotuksen toteutumisen arviointi tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyden arviointi, mikäli kunnan taaseessa on kattamattomia alijäämiä
- kunnan hallinnon ja palvelutuotannon tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden sekä laadun arviointi.

Yksityiskohtaiset säädökset tarkastuslautakunnan tehtävistä on annettu kuntalain 121 ja 125 §:ssä sekä kunnanvaltuuston hyväksymässä tarkastussäännössä.

1.2. Kokoonpano

Valtuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2021-2025 seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Lehisalo Heikki, pj.	Källi Mikko
Vuorenmaa Suvi, vpj.	Aho Susan
Salo Juha	Lepistö Aila

Lautakunnan kokouksissa asiat ratkaistaan puheenjohtajan esittelystä. Pöytäkirjanpitäjänä toimii toimikauden 2021-2025 tilintarkastajaksi valitun tilintarkastusyhteisön BDO Auditor Oy:n vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi nimeämä JHT, HT Tuula Ylikangas. Varapuheenjohtaja Suvi Vuorenmaa ei osallistunut esteellisenä sivistyslautakunnan arviointiin.

1.3. Työskentely

Tarkastuslautakunta seuraa kunnan toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet eri toimielinten hallintoa sekä keränneet tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisen tilanteesta. Lisäksi lautakunta on kuullut johtavia viranhaltijoita:

- 12.10.2021 arviointisuunnitelma, työohjelmat
- 23.11.2021 kunnanjohtaja, hallintojohtaja
- 10.3.2022 sivistysjohtaja, matkailu- ja viestintäkoordinaattori
- 4.4.2022 hallintojohtaja ja kunnanjohtaja.

2. Sitovien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Kuntastrategia

Kunnan toimintaa tulee johtaa kunnanvaltuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 6.9.2021 uuden kuntastrategian, jonka mukaan Soini on sisukkaasti itsenäinen, vauvasta vaariin huolta pitävä ja yhteisöllinen kunta. Kunnassa arki sujuu ja luonto tarjoaa elämyksiä. Tärkeitä ovat erityisesti lapset ja nuoret, joille halutaan tarjota hyvät eväät elämään ja vahvan kotiseutuylpeyden, joka kantaa elämässä eteenpäin. Kylät, seurat ja yhdistykset luovat kuntaan sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä, jonka pohjalla on luottamus ja arvostus eri toimijoiden kesken. Yrittäjät ovat kunnan selkäranka ja kunnassa on lupa onnistua.

Painopistealueina:

- elinvoimainen kunta
- sujuva arki Soinissa
- kiinnostava elinympäristö

Strategiasta johdetut valtuustokauden tavoitteet:

- Elinvoimainen kunta
  - o tasapainoinen kuntatalous
  - o ketterä ja nopea päätöksenteko
  - o henkilöstön osaamisesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen. Koko henkilöstö osallistuu kehittämiseen
  - o toimivat ja terveet tilat
  - o kuntaa kehitetään yhdessä asukkaiden, yritysten ja yhdistysten kanssa
  - o kunnan viestintä ja markkinointi ajantasaista, monipuolista ja osallistavaa. Kunnasta viestitään ylypeästi ja positiivisesti
  - o yrittäjiä tuetaan, tarjotaan maksutonta neuvontaa ja edistetään yritysten sijoittumista kuntaan
  - o vireillä olevat tuulivoimahankkeet saatetaan loppuun ja ollaan mukana selvittämässä mahdollisuuksia muiden uusiutuvien energiamuotojen käyttöön
- Sujuva arki
  - o kehitetään jatkuvasti kunnan itse tuottamia peruspalveluita seuraamalla laatua ja asiakaspalautetta
  - o kunnan tuottamat palvelut monikanavaisia ja asiointi sujuu niin lähipalveluna kuin digitaalisesti
  - o yhteistyö sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien kanssa laadun ja palvelun turvaamiseksi
  - o varhaiskasvatus on maksutonta soinilaisille lapsille
  - o koulussa on pienet ryhmät ja oppilashuollossa panostetaan oppilaiden hyvinvointiin
  - o hyviä tontteja tarjolla rakentajille ja vuokra-asuntojen laatua parannetaan
  - o uudistetaan ranta-asemakaavoja ja edistetään vapaa-ajan asukkaiden mahdollisuuksia muuttaa asunto vakituiseen käyttöön
  - o kehitetään etätyömahdollisuuksia
- Kiinnostava elinympäristö

- tunnistetaan kolmannen sektorin ja muiden sidosryhmien tärkeys sosiaalisen pääoman tuojina ja suhtaudutaan positiivisesti erilaisten hankkeiden eteenpäin viemiseen
- tuetaan yhdistysten toimintaa tarjoamalla tiloja ja avustuksia
- kaikenikäisille kiinnostavia harrastusmahdollisuuksia niin kulttuurin, musiikin kuin liikunnan parissa
- tarjotaan mahdollisuuksia matkailuun ja sen kehittämiseen; ylläpidetään ja kehitetään retkeilyreittejä sekä lisätään niiden tunnettavuutta valtakunnallisesti
- pidetään ympäristö siistinä ja kehitetään alueiden viihtyisyyttä
- ollaan mukana kehittämässä Soinista ilmastoystävällistä kuntaa. Luonto ja ekologisuus ovat tärkeitä teemoja toiminnassa
- vapaa-ajan asukkaat ovat tärkeitä ja pidetään heidät mukana kunnan kehittämisessä

Perusturva

Soini liittyi vuoden 2017 alusta Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystyöntekijäyhtymään. KuusSoTe kuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä ja toimii tilaaja- ja viranomaistahona. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannosta vastaa kuntayhtymän jäsenkuntien ja Pihlajalinna Oy:n omistama yhteisyritys Kuusiolinna Terveys Oy.

Kuusiolinna Oy tuottaa terveystyöntekijäpalvelut, hyvinvointi- ja sosiaalipalvelut sekä ikäihmisten palvelut. Perusturvan nettomenot kasvoivat merkittävästi ennakoitua enemmän, kustannusten kasvu oli 5,7 %. Ostot KuusSoTelta oli yhteensä 9,4 m€; perusturvan kokonaiskustannukset olivat 9,55 m€; ylitystä talousarvioon verrattuna oli 455.156 €. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 3,3 %.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan sote-palvelut ovat edelleen hyvällä tasolla. Yllätyksenä menopuolelle tuli edellisvuosien arvonlisäverot, jotka jouduttiin maksamaan takautuvasti.

Kustannusten kasvu oli 5,7 %. Osa kustannusten kasvusta on selitettävissä koronapandemialla. Tarkastuslautakunta painottaa, että v. 2022 kustannusten seurantaan on kiinnitettävä huomiota, jotta alkuperäinen tavoite palvelujen ulkoistamisessa kustannustehokkaasti toteutuu.

Sivistystoimi

Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue purkaantui vuoden 2017 alusta ja Soinin kunta on järjestänyt sivistystoimen omana toimintana. Taloudellisesti sivistystoimi pysyi tavoitteessaan ja talousarvio toteutui 262 t€ arvioitua paremmin.

Varhaiskasvatustoiminnan sitovana taloudellisena tavoitteena oli kustannukset yhteensä 1.000.569 euroa. Toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 897.260 €. Sitova taloudellinen tavoite alittui 103.309 euroa (10,3 %). Talousarviossa on varauduttu päivä-

hoidon laajentumiseen subjektiivisen oikeuden johdosta. Koronaepidemian tuomat haasteet jatkuivat edelleen koronatartuntojen lisääntyessä v. 2021. Haasteista huolimatta varhaiskasvatustoimintaa on kuitenkin voitu järjestää läpi vuoden pedagogisista tavoitteista tinkimättä.

Perusopetuksen talousarvio 2.453.909 € toteutui 2.380.743 €; alitus 73.166 €. Perusopetuksen osalta saavutettiin kaikki tärkeimmät tavoitteet eli kaikki peruskoulun päättävät oppilaat saivat päättötodistuksen ja jokainen myös jatko-opiskelupaikan. Koronaepidemia vaikutti myös perusopetukseen, muutamia luokkia oli määrättyä etäopetukseen syksyllä 2021.

Ilmainen varhaiskasvatus on saanut positiivisen vastaanoton kuntalaisten keskuudessa ja lapsimäärä varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt. Perusopetuksen kustannukset ovat nousseet mutta kokonaistilanne pysynyt talousarviossa. Perusopetusta rahoitettiin osittain hankerahoituksilla. vuonna -21 opetus pystyttiin pääsääntöisesti järjestämään lähiopetuksena koronarajoitusten hellittäessä. Koulukuraattori palkattiin vuoden -21 alusta. Kuraattori työskenteli kolme päivää viikossa Soinissa ja Ähtäriin myytiin loput kaksi työpäivää.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kirjasto- ja kulttuuritoimen talousarvio 207.229 € toteutui 203.864 €, alitus 3.365 €. Kirjasto on ollut normaalisti auki koko vuoden, mutta korona on haitannut edelleen mm. tapahtumien järjestämistä. Myös kulttuuritoimen tapahtumien järjestämiseen koronaepidemia toi omat haasteensa.

Kirjaston käyttöaste noussut edellisvuodesta. Kirjaston menoissa on pieniä ylityksiä, jotka pääosin selittyvät hanketoiminnalla. Kulttuuriavustuksia jaettiin saman verran kuin edellisinä vuosina. Kunta järjesti uudenlaisen Drive-in elokuvateatteri tapahtuman.

Vapaa-aikatoimi

Syksyllä 2021 vapaa-aikatoimessa tehtiin tehtäväjärjestelyjä. Liikuntasihteerin tilalle palkattiin vapaa-ajan koordinaattori, jonka tehtäviin kuuluvat nuoriso- ja liikuntasektorin tehtävät. Yhdistysyhteistyö ja tapahtumatuotanto siirtyivät matkailu- ja viestintäkoordinaattorille. Vuonna 2021 panostettiin liikuntapaikkojen kunnostamiseen, jotta eri liikuntalajien harrastaminen olisi turvallista ja mielekästä. Koronapandemian johdosta luontoliikunta kasvatti suosiotaan, retkeilyreitit ovat kovassa käytössä. Liikuntapalvelujen talousarvio 252.941 € toteutui 219.664 €; alitus 33.277 €.

Nuorisotoimen kustannuksiin sisältyy 50 % nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan palkkauskuuluista. Syksyn 2021 aikana nuorisotilat saatiin pidettyä auki lähes kokonaan. Nuorisoti-

loilla on järjestetty erilaisia teematapahtumia ja nuorisotilojen viihtyvyyttä on parannettu erilaisilla hankinnoilla nuorten toiveita kuunnellen. Nuorisovaltuuston edustajat ovat olleet aktiivisesti mukana kunnan kokouksissa. Nuorisotoimeen varatuista määrärahasta (66.744 €) toteutui 60.850 €; alitus 5.894 €.

Vuoden -21 alusta luotiin kokonaan uusi toimi; vapaa-ajan koordinaattori, jonka tehtäviin kuuluvat nuoriso- ja liikuntasektorin tehtävät. Uuden toimen myötä nuorisotyö paikakunnalla on vakiintunut, mutta liikuntatoimi hakee vielä suuntaansa.

Uusi nuorisovaltuusto valittiin elokuussa -21. Valtuustoon kuuluu 11 nuorta. Nuorisovaltuuston edustajat ovat ilahduttavan aktiivisesti osallistuneet lautakuntien ja valtuuston kokouksiin.

Liikkumaan innostavia hankkeita on tuettu runsaasti mm. Pump Track -radan ja esteetömän luontopolun rakentaminen sekä Hermanninlenkin ja yleisurheilukentän kunnostus.

Tekninen toimi

Teknisen toimen tehtävänä on suunnitella, rakentaa ja ylläpitää kuntaympäristöä.

Teknisen toimen käyttötalousosa toteutui vuonna 2021 talousarvioon nähden hyvin. Talousarvion käyttömenot olivat 1.520.787 euroa ja toteutuma on 1.267.401 euroa eli 253.386 euroa talousarviota pienempi. Asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet pääsääntöisesti saavutettiin ja taloudellisesti tulos oli paljon ennakoitua parempi. Toimintakulut ovat reilusti talousarviolukuja pienemmät.

Vesihuoltolaitoksen taksat on tarkistettu vuoden 2020 alusta lukien. Vesihuoltolaitoksen tulos oli n. 4.100 € arvioitua parempi. Lämpölaitoksen bruttomenot olivat 97 % arvioidusta ja alittuivat noin 10 t€:lla.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan nettomenojen toteuma on ylijäämäinen 174.447 € Rakennuslupatuloja oli merkitty 86.000 euroa ja tulot ylittyivät reilusti, syynä ylitykseen tuulivoimasta laskutetut rakennuslupamaksut. Rakennuslupia myönnettiin yhteensä 47 kpl ja muita päätöksiä 44 kpl.

Tekninen toimi ylijäämäinen sillä:

Korkeamaan tuulivoimahankkeen rakennuslupamaksu laskutettiin kokonaisuudessaan osa valtuuston hyväksymistä budjetoiduista investoinneista jäi tekemättä.

Puunmyynnistä saatiin arvioitua enemmän.

Vesi- ja viemärlaitos alijäämäinen 40 180 €. Tarkastuslautakunta kehottaa toimenpiteisiin vesi- ja viemärlaitoksen talouden tervehdyttämiseksi.

Henkilöstö

Koronan vaikutukset näkyvät henkilöstön keskuudessa edelleen runsaina sairaspäiväpoissaoloina.

vuoden -21 aikana perustettiin kaksi uutta määräaikaista tointa, vapaa-ajan koordinaattori sekä matkailu- ja viestintäkoordinaattori. Liikuntasihteerin tehtävät jaettiin uusien toimenhaltijoiden kesken.

Konsernivalvonta

Soinin kunnalla on kaksi kunnan 100 %:sti omistamaa tytäryhteisöä Soinin Vuokratalot Oy ja Kuninkaanjoen Teollisuuskiinteistöt Oy sekä Kiinteistö Oy Soinin Kombi, josta kunnan omistusosuus on 87,39 %.

Soinin Vuokratalot Oy:n lisäksi kunnalla on myös suoraomisteisia asuntoja. Yhtiön asuntojen käyttöaste on parantunut, kun tyhjänä olleita asuntoja on saatu myytyä. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vuokrataloyhtiön talouden tervehdyttämiseksi on saatu aikaan toimenpiteitä.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt pykälässä 56 konserniyhteisöille taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet koko kuntakonsernin toiminnan kehittämiseksi.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että jatkossakin tytäryhtiöiden toimintaa tulee seurata tarkasti, sillä v. 2022 lähtien kriisikuntakriteerien tunnusluvut lasketaan konsernitilinpäätöksestä.

Investoinnit

Investointiosa on sitova hanketasolla. Investointeihin oli v. 2021 varattu määrärahaa yhteensä 512.500 €; investointien toteutuma on 384.830 €. Suurimmat investointikohteet olivat Lokerotien rivitalon saneeraus 138.043 € sekä kevyen liikenteen väylä Murtokangas 54.811 €.

Valtuusto hyväksyy vuosittain investointiohjelman. Muutokset investointiohjelmaan on hyväksyttävä valtuustossa.

Lainakanta

Lainakanta oli vuoden 2021 lopussa yhteensä 7,79 miljoonaa euroa; asukasta kohti 3.902 €/as. Edellisenä vuonna lainakanta oli 6,38 miljoonaa euroa ja asukasta kohti 3.181 euroa. Kuntien keskimääräinen lainamäärä vuonna 2020 oli 3.458 euroa asukasta kohti. Konsernilainoja vuoden 2021 lopussa oli yhteensä 13,5 miljoonaa euroa, mikä asukasta kohti on 6.743 euroa. Kuntakonsernien keskimääräinen lainakanta v. 2020 on 7.480 €/as. Kunnan lainamäärä ylittää edelleen kuntien keskimääräisen lainakannan asukasta kohden. Mikäli korkotaso nousee, muodostaa suuri lainamäärä kunnalle merkittävän taloudellisen riskin.

Talouden tasapainottaminen

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos vähintään toinen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää säädetyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on konsernitilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 500 euroa tai kunnan rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

tunnusluku	raja-arvo	2021	2020	2019	2018	2017	2016
alijäämä	-1.000 €/as ja edellisessä tp:ssä -500 €/as	1451	1864	1735	873	755	301
vuosikate/poistot	konserni; vuosikatteen ja poistojen suhde alle 80 %	78	116				
tulovero-%	väh. 2,0 %-yks. korkeampi kuin kuntien painotettu keskim. (v.2018; 19,91 %; v. 2019 19,84 %; v. 2020 19,88%; 2021 20,02 %))	21,75	21,75	21,75	21,75	21,75	21,75
lainamäärä	kuntakonsernin lainamäärä+vuokravastuut ylittää kaikkien kuntakonsernien lainamäärän + vuokravastuiden väh. 50 %:lla (v. 2016; 6148 €/as + 50%=9222; v. 2017 6299 €/as + 50 %=9448 €/as; v. 2018 6537 + 50 %= 9805 €/as; v. 2019 7084+50%=10.626€/as; v.2020 8765 €/as+50 %= 13.145 €/as)	9138	8408				
laskennallinen lainanhoitokate	kuntakonsernissa alle 0,8	0,8	0,9				

Tunnuslukujen raja-arvoista ylittyy vuosikate / poistot laskettuna konsernitilinpäätöksestä.

Kuntalain muutoksella (1.3.2019) muutetaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn kriteereitä. Uusia kriteereitä sovelletaan ensimmäisen kerran v. 2022, kun arvioidaan vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöksiä.

Uudet kriteerit ovat:

- asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1000 €/as ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 €/as
- kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
- kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 %-yksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
- asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 %:lla
- konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

3. Yhteenveto

Toimintakertomuksessa hallintokuntien tulee esittää valtuuston hyväksymien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen ja syyt mahdollisiin poikkeamiin.

Uusi kuntastrategia hyväksyttiin 9.syyskuuta 2021. Kaikilla kunnan päättävillä elimillä on tärkeä rooli strategian jalkauttamisessa ja soveltamisessa käytäntöön. Hallintokunnille asetettavat tavoitteet tulee pohjautua hyväksytyyn kuntastrategiaan. Uusi kuntastrategia jatkaa edellisessä strategiassa hyvin aloitettua työtä. Uusi strategia on tehty selkeämmin koko kunnalle ja kuntalaisille, ei pelkästään virkamiehille ja päättäjille.

Vuoden 2021 aikana oli useita yllättäviä sekä positiivisia että negatiivisia taloudellisia heilahteluja. Yleisesti vuosi 2021 toteutui talousarviossa ennakoitua paremmin.

Soini 30.05.2022

Heikki Lehisalo
puheenjohtaja

Suvi Vuorenmaa
varapuheenjohtaja

Juha Salo
jäsen